

Има ли надежда за свободното слово в България?

И преди и сега, свободното слово е дефицит в България. На причините за това се спира в коментара си Георги Лозанов по повод Международния ден на свободата на печата.

Не е за вярване, но тъкмо когато влезе в ЕС през 2007, България започна да пада в международните класации за свобода на словото и то средно с около 10 пункта на година. Преди това тенденцията беше обратната. Може да е изненадващо, но не и необяснимо.

Измамно усещане

Първо, защото тогава медиите решиха, че свободата на словото вече е гарантирана „отвън” и извадиха проблема от собствения си дневен ред, а оттам и на обществото. Загубиха критически интерес към себе си.

Второ, защото гражданските организации в сектора също приеха, че основната им мисия е изпълнена и ограничиха дейността си, а най-голямата сред тях – Българската медийна коалиция - практически се саморазпусна.

Трето, защото през комунизма поколения българи бяха свикнали, че може да се живее без публична свобода и да я постигат главно „на ухо” в частното общуване. Когато той падна, това по парадоксален начин се превърна в засилен интерес към „частния човек” зад публичните сюжети, към „жълтата страна” в тях. След първоначалната политическа еуфория голяма част от журналистиката, водена от законите на пазара, се подчини на „таблоидния формат”, предпочете тиража и рейтинга пред авторитета. А влизането ни в ЕС сякаш легализира ситуацията, създаде у някои тревожното, а у други мамещото усещане, че може и така.

Медиите като корпоративен аксесоар

Четвърто, защото, подгонени от идващата криза, големи чужди инвеститори излязоха от сектора и на тяхно място дойдоха местни капитали, натрупани в сенчестата икономика на прехода и носещи своите зависимости. Те, на фона на свиващ се рекламен пазар (почти наполовина) и на драстично намаляващи вестникарски тиражи, лесно превръщаха медиите в аксесоар на корпоративни битки. Свободното говорене в интернет играеше роля на гражданска алтернатива, но само донякъде. Благодарение на анонимността и троловете, то можеше далеч повече, отколкото в традиционните медии, да не се съобразява с каквито и да било професионални стандарти.

Впрочем, оценката, която международните организации дават на свободата на словото, до голяма степен е самооценка, защото методиката им включва анкети с журналисти и работещи в медиите в съответната държава. Те отчитат трайна загуба на доверие и симпатии към професията и към себе си. Мисля обаче, че такова е фоновото усещане на журналистите, сред които продължава да има персонални носители на „героизма на говоренето”. Като се прибави и ролята на обществените медии, които са остров на плурализма в публичната среда, както и гражданските протести срещу властта и

задкулисието през 2013 година, които медиите отразиха и повече или по-малко застанаха на тяхна страна, се появява надежда, че самите ограничения пред свободата на словото могат да генерират енергията, която да ги преодолее.

За да обърнем посоката

Първото условие да имаш нещо е да усещаш липсата му. От година-две тя сякаш отново буди обществена чувствителност и критически реакции. Ако доведе и до сериозни законови промени, България може да тръгне нагоре по стълбата, която досега упорито водеше надолу.